דאין אדם מגרש את אשת חבירו אבל בעלמא מי שמעת להו מיתיבי הרי הוא עלי הרי זה [עלי] אסור מפני שהוא יד לקרבן טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל לא אמר עלי לא תיובתא דאביי אמר לך אביי טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל אמר הרי הוא ולא אמר עלי הרי הוא דהפקר הרי הוא דצדקה קאמר והא מפני שהוא יד לקרבן קתני אלא אימא טעמא דאמר עלי הוא אסור וחבירו מותר אבל אמר הרי הוא שניהן אסורין דדלמא הרי הוא הקדש קאמר מיתיבי [6] אהרי זו חטאת הרי זו אשם אע"פ שהוא חייב חטאת ואשם לא אמר כלום הרי זו [3]חטאתי הרי זו אשמי [5]אם היה מחויב דבריו קיימין תיובתא דאביי אמר לך אביי הא מני ר' יהודה היא והא אביי הוא דאמר אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה הדר ביה אלא לימא רבא דאמר כרבי יהודה אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש את אשת חבירו אבל בעלמא בעינן ידים מוכיחות בעי

ומש"ה אמרי' מה נזירות בהפלאה דהיינו הך הפלאה דקאמרי' אף ידות נזירות בהפלאה ולאו מהך הפלאה' גופה קאמרי' דאי הכי קרא ל"ל וכי מיסק אדעתין דעדיפי ידות נזירות מנזירות גופיה אלא הפלאה אחריתי קאמרי' דשייכא בידות והיינו שיהו הידות מופלאים ומפורסים. ומיהו לרבנן דפליגי התם עליה דר' טרפון ואמרי דבנזירות לא בעיא הפלאה ליכא הקישא אלא הפלאה גופה דכתיבא בנזירות לידות בלחוד אתיא דבעי הפלאה וכי מקיש משום רבי טרפון נקט ליה דאע"ג דלדידיה הפלאה בידות לא כתיבא אתיא מהקישא: [1] **ורבא אמר לך כו' ע"כ לא קאמרי רבנן לא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש את חבירו.** הרשב"א ז"ל שבש לשון זה ואמר דלא דייק דרבא לא קאמר דלא ליבעו רבנן ידים מוכיחות אלא דקסברי דהנך ידים בגט מוכיחות נינהו משום דאין אדם מגרש אשת חבירו. ולי אתי שפיר דודאי הידים בעצמן אינן מוכיחות לפי שהלשון אינו מוכיח שיהא הוא מגרשה אלא שהענין מוכיח מצד עצמו שהוא מגרשה משום דאין אדם מגרש אשת חבירו ולפיכך אע"פ שהלשון אינו מוכיח מהני ואין לשבש הספרים. ומדאמרינן הכא טעמא דאין אדם מגרש אשת חבירו משמע דפלוגתא דר"י ורבנן במינאי הוא דר' יהודה בעי מינאי ורבנן לא בעו וקשיא דבפ' המגרש (גיטין פה:) משמע דפלוגתייהו אי בעי ודין או לא דרבי יהודה בעי ודין דאי לא אמרינן דבדבורא מגרש לה ורבנן לא חייש להכי ואלו קשיא היא שאתי סוגיות הללו כל אחת מגלה על חברתה דבתרתי פליגי והכא מפרשינן טעמא דפלוגתייהו במינאי והתם מפרשינן טעמא דפלוגתייהו בודין. ואיכא מ"ד דכיון דפליגי רבנן עליה דר' יהודה במינאי קי"ל כרבנן דלא בעיא מינאי דיחיד ורבים הלכה כרבים ואע"ג דקי"ל כרבא ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים הא אמרינן בסוגיין דאפילו לרבא בגט לא בעיא ידים מוכיחות ואיהו הוא דאמר אפילו לרבנן הלכך מינאי לא בעיא ודין בעיא דהא בפרק המגרש איבעי לן אי בעי' ודין או לא ולא איפשיטא וכיון דלרבנן דגמ' מספקא להו אית לן למנקט לחומרא דאפשר דמסתבר טעמיה דר"י בודין ממאי דמסתבר במינאי. ואיכא מ"ד דכיון דבודין חייש לדר"י אלמא מספקא לן דלמא מאי דלא בעו רבנן ודין משום דסבירא להו ידים שאין מוכיחות הויין ידים ז) ואנן קי"ל כרבא וכיון שכן במינאי נמי איכא למימר דלטעמייהו אזלי ואלו משום דאין אדם מגרש אשת חבירו אלא משום דידים שאין מוכיחות הויין ידים ואנן קי"ל כרבא דאמר לא **אלא אימא טעמא דאמר עלי. דבלא עלי נמי הוי יד אלא עלי הוא דמוכח דלחבירו מותר אבל אמר הרי הוא דלמא הקדש קאמר** הרי הוא דלמא הרי הוא הפקר קאמר כלומר דבלא עלי אפילו יד שאינו מוכיח לא הוי לאיסור משום דיד אינו אלא בעלי דאמר ה"ז עלי ואי מסיק דבוריה ואמר הרי עלי אסור. ומקשינן והא מפני שהוא יד לקרבן קתני כלומר מי קתני שהוא יד לנדר יד לקרבן קתני דלקרבן הרי הוא בלא עלי הוי יד שכן דרך המתנדבים לומר הרי הוא קרבן ואפ"ה דוקא **בעלי** ש"מ דס"ל **דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים: אלא אימא דאמר עלי וכו' אבל אמר הרי הוא שניהם אסורין. משום דכיון שאין מוכיחות הויין ידים אית לן למינקט לחומרא ודלמא הרי הוא הקדש קאמר: מיהיבי הרי זו חטאת וכו' אע"פ שהוא חייב חטאת ואשם לא אמר כלום. שאין חטאת באה נדבה: תיובתא דאביי. דהא ודאי יד שאינו מוכיח מיהא הוי דכיון דמחויב חטאת הרי זו חטאתי קאמר: ואלא אימא רבא דאמר כרבי יהודה. וכי היכי דהדרינן ממאי דאמרינן לעיל דאביי דאמר אפי' כר' יהודה נהדר נמי ממאי דאמרי' דרבא אפי' לרבנן: בעי**

קאמר: **והא מפני שהוא יד לקרבן קתני.** דמשמע דעבי הוי יד מעליא אסור אבל אי לא אמר עלי יד מיהא הוי וקשה לאביי דאמר כו': **אלא אימא טעמא דאמר עלי הוא דאסור** וחבירו מותר. דאי אמר הרי הוא אסור לכ"ע ולאו דווקא שנים אסורין כל אחד לדידיה לחודיה דהרי הוא עיקר הקדש קאמר: **והא מפני שהוא יד לקרבן.** כלומר אינו אלא יד בעלמא ואינו עיקר הקדש ואינו אסור אלא בזה ולא בכ"ע: הרי זו **חטאת הרי זו אשם.** בהמת חולין עובדת לפניו אמר הרי זו חטאת לא אמר כלום משום דאין חטאת בהמה נדבה ולכך כי אמר חטאת ולא אמר חטאתי לא אמר ולא כלום דמשמע שמתנדב חטאת הלכך חולין הוי ואף על גב דאמרינן לקמן ככר לפניו ואמר הרי זה קרבן אסור יש לומר דהתם משום דיודע דאי אפשר לככר לייחדו קרבן ונתכוין לומר כקרבן אבל הכא הוא סבור שיכול להתפיס חטאת לקרבן ואסר עליו הככר כקרבן שכך מתנדב אדם ואומר הרי עלי חטאת דאמר הרי עלי אסור אבל אמר הרי עלי לא אמר עלי ולא דקשה לאביי: **אמר** לך. כלומר לכך אי לא אמר עלי לא הוי בכלל דהרי הוא הפקר

כא א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' ח סמג עשין קפו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה דבריו קיימין הוא דאמר חטאתי וכו' הואיל ואמר עלי דבריו קיימין. נ"ב עי' שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' כ"ו נשאל על זה שהוא נגד המשנה דמגלה פ"א ובשקלים וחולין ה ע"ב דאין חטאת נידר ונידב:

תוספות

דטעמא דשמואל משום יד נאמר ודאי דשאתי אוכל הוי מוכיח שפיר בלא מודרני כדפרישית ל"כ גם לשמואל מועיל שאתי אוכל בלא מודרני כ"ע למהר"ף נ"ע מיהו ר"י פירש דשאתי אוכל אינו מוכיח בלא מודרני: **אמר קרא** נזיר להזיר. לרבות ידות נזירות כנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה: ע"ב **לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי** גט משום דמוכח דמיניה **הוא** דאין **אדם מגרש** אשת חבירו **אבל בעלמא** מי שמעת להו. פירש לר"י מיקשי ליה בריש"א דלעיל מודרני ממך אסור אלמא דהויין ידים וקשה לאביי מתני' דאמר שאתי אוכל לך אבל בלא לך מותר וי"ל דלא ס"ל לאביי כשמואל אבל י"ל דלך לא דוקא אי שמא למסקנא ניחא דלאביי כרבנן ורבא כרבי יהודה אבל קשה דבפ"ב דמיר (דף סב.) קאמר איפכא דאביי אית ליה הויין ידים וי"ל דהני שיטות הפוכות שבתלמוד והיא דהתם כאיכא דאמרי אבל גירסת הכא כר' יהודה כדמוכח התם [עיין תוס' מיר שם ד"ה אינו]: הרי **הוא** עלי הרי זה עלי **אסור.** פי' ככר מונח לפניו אמר הרי עלי אסור מפני שהוא יד לקרבן אפילו אמר הרי עלי לא אמר עלי לא אמר עלי לא אמר

בעי רב פפא יש יד לקידושין וכו'. אפי' בידי מוכיח קמיבעיא ליה מי אמרינן נהי דלא אתרבו להו ידות בהדיא גמרינן במה מצינו מנדרים או אין יד ואפי' מוכיח דנדרים שאני דחמירי דאפי' בדבורא בעלמא חיילי משא"כ בקדושין שהן צריכין איזה מעשה כסף או שטר או ביאה: **דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ונתן לה שני פרוטות ואמר להברכה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה להברכה.** וכי אמרה דניחא לה הוא מקודשת דחברתה קבלה בשליחותה כדקי"ל בפ' האיש מקדש (קדושין דף נב.) דאשה נעשית שליח לחברתה ואפילו במקום שנעשית לה צרה. אבל ליכא לפרוטה בנותן פרוטה לזו ופרוטה לזו דודאי משמע דכה"ג ליכא לספוקי כלל בזאת חזאי ואפילו תמצא לומר אין יד לקידושין [קדושין] עצמן הן: **או דלמא ואת חזאי אמר לה להברכה.** דאע"ג דלא משמע הכי ויד מוכיח הוא דזאת נמי קאמר כיון דאין יד לא מהני הנך קידושין ואמרי' ואת חזאי קאמר: **והא מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס.** גבי קדושין בפ"ק דקידושין (דף ה:) מכלל דס"ל לרב פפא דיש יד לקידושין דמדלא מתמה אלא ביד שאינו מוכיח מכלל דמוכיח פשיטא ליה דהוי יד: **מגו מאי דס"ל אמר ליה לאביי.** דנהי דרב פפא מספקא ליה דדלמא אין יד לקדושין כלל מיהא לא מצי לאקשויי עלה דשמואל דדלמא איהו ס"ל דיש יד אלא אקשי ליה דידיה אדידיה דאפי' ס"ל דיש יד לקידושין יד שאינו מוכיח לא הוי יד דהכי שמעינן ליה לשמואל גבי גזיר. ואת ומאי קא מספקא ליה בקדושין מאי שנא מגיטין דלכ"ע יש יד כדמוכח סוגיין דלעיל [ה:] ולא פליגי אלא ביד שאינו מוכיח י"ל דשאני גט כיון דאיכא מעשה [*] דהיינו נתינת הגט לידה הוי טפי מיד ועיקר מוכיח מקרי משא"כ בצעיין דלחדא הוא דייהב שתי פרוטות אבל לחברתה לא יהיב מידי: **בעי רב פפא יש יד לפאה וכו'.** כלומר אם תמצא לומר בקדושין אין יד דלא איתקש לנדרים כלל פאה דאיתקש מאי: **הדין אוגיא.** ערוגה וקרי לה אוגיא על שם חריץ שעושין סביבות הערוגה מלשון עוגיות לגפנים במ"ק (דף ב.): **מכלל דאי אמר סהדו שדה כולה פאה הויא כולה פאה.** דודאי רב פפא בכה"ג קמבעיא ליה דבהיא אוגיא קמייתא איכא שיעורא דאי לא אפי' את"ל אין יד לפאה פאה מעלייתא היא דודאי כיון שהתחיל לעשות פאה כי אמר והדין לגמרה נתכוון אלא ודאי כיון דאיכא שיעור פאה בקמייתא מיבעיא ליה: **ס"ל פאה שדך.** מדלא כתוב פאה שבשדך: **או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש.** ואע"ג דקיי"ל (לקמן ז. כריתות כב:) אין היקש למחצה שאני פאה דלא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא הלכך אינו אלא לומר דיש יד לפאה כיון דחמירא דנדרים לא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא [*] **יש יד לצדקה או אין יד לצדקה.** פי' אם תמצא לומר דיש יד לפאה כיון דחמירא דנדרים לא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא הלכך איכא למימר דאין לה יד אפי' מוכיח: [ג] **יש יד לצדקה בעלמא קאמר.** דאע"ג דיד מוכיח הוי וכי קאמר והדין לצדקה קאמר (או) דלמא אין יד כלל ואפי' מוכיח: **או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש.** ולא אמרינן אין היקש למחצה לצדקה נמי לא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא: **אבעי רב פפא יש יד לקידושין או לא היכי דמי אילימא דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחבירתה ואת נמי פשיטא** [ב] **היינו קידושין עצמן אלא כגון דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לה לחבירתה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה לחבירתה ותפסי בה קידושין לחבירתה או דלמא ואת חזאי אמר לה לחבירתה ולא תפסי בה קידושין בחבירתה ומי מיבעי ליה לרב פפא והא** [ד]**מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מכלל דסבירא ליה לרב פפא דיש יד לקידושין חדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל אמר ליה לאביי** [ג]**בעי רב פפא יש יד לפאה או אין יד לפאה היכי דמי אילימא דאמר הדין אוגיא ליהוי פאה והדין נמי ההיא** [ד]**פיאה מעלייתא היא כי קא מיבעיא ליה כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי מכלל דכי אמר שדה כולה תיהוי פאה הויא פאה אין והתניא** [ה]**מנין שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה ת"ל** [ו]**פאת שדך מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להם יד אף פאה יש לה יד או דלמא כי איתקש** [ז]**לבל תאחר הוא דאיתקש והיכא איתקש דתניא**

מעמך

מעמך

יש יד לקידושין. היכא דלא מפרש ממש מקודשת לי אלא ביד דקידושין קא מקדש לה כדקא מפרש מי הוי יד לקידושין ומקודשת או אין יד לקידושין ואינה מקודשת: **פשיטא.** כיון דאמר ואת נמי קידושין עצמן נינהו דבאותן קידושין דקידש לחברתה מקדש לה נמי וכה"ג לא הוי יד אלא קידושין גמורים נינהו: **או דלמא.** הא דאמר ואת לאו משום דתהוי מקודשת קאמר לה אלא הכי קאמר לה ואת חזאי לגומר ואת פלניתא חזית דקדישנא לה: **והא אמר ליה רב פפא לאביי וכו'.** בפ"ק דקידושין (דף ה:) בהלכה קמייתא אמר שמואל נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת וכו' ואמר ליה רב פפא לאביי למימרא דסבר שמואל ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס מדאמר ליה רב פפא הכי אלימא דשמואל דידיס שאין מוכיחות כו': **מכלל דס"ל דיש יד לקידושין.** היכא דמוכיחות: **חדא מגו מאי דס"ל לשמואל קאמר ליה לאביי.** דהכי קאמר מי סבירא ליה לשמואל דיש יד לקידושין ואם תמצא לומר דיש להן יד מי בעינן ידיס מוכיחות או לא: **אוגיא.** שדה כדאמרינן במס' [ברכות] (דף ו.) וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא כלומר כתלמיס לבקעה: **פאה מעלייתא היא.** האי שדה אחר דאמר והא נמי: **תנמוד לומר פאה שדך.** כלומר כולה שדך: **כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להן יד.** כדאמרינן במתני': **או דלמא האי דאיתקש לבל תאחר.** דקאי עליה נמי בבל תאחר כקרבן אבל בכה"ג לאיתי ליה יד לא איתקש:

מעמך

[ה:], ג) מכאן שיין לדף ז.

תורה אור השלם

1. וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: ויקרא יט ט

גליון הש"ם

בר"ן ד"ה מיגו כו'. דהיינו נתינת הגט לידה. ק"ל דלפ"ז מאי פריכא מכלל דס"ל לר"פ יש יד והייט דמשמע דמוכיחות מהני כמ"ש הר"ן והא התם דייהיב לה ואיכא נתינת מעשה בתמת הוי יד כמו בגט דעיקרו מוכיח:

פי' הרא"ש (המשך)

קשיא לי מדידיה אדידיה: **או דלמא לנפקותא.** להולאות בית: מכלל דבי אמר תהוי שדה בולה **פאה הויא פאה.** דמשמע ליה דמיירי אלא שאר לו עוד בשדה מדמפקפקא ליה ולגמא הדין לנפקותא קאמר אלמא אלא שאר לו עוד בשדה להולאות בימו כ"א זה דאי בשאר לו יזחר לא הוה אלינן לנפקותא אמר ליה כיון שנשאר לו עוד בשדה להולאתו והוי כאילו אמר ואת נמי: **אוגיא.** ערוגה כהיא דפ"ק דברכות (דף ו.) קיימי עלן כי כסלא לאוגיא פי' כתלמיס סביב הערוגה וכמו אין עושין עוגיות לגפנים פ"ק דמ"ק (דף ג.) וכן עג עוגה [מחבקוק] (תענית דף כג.): מנין שאם רצה לעשות כל שדהו **פאה** שעושה. אע"ג דכתיב לא תכלה דמשמע שכבר התחיל לקצור ואמרה תורה לא תכלה דפאה אבל אם יעשה כל שדהו פאה קודם שיתחיל לקצור לא קיימן ביה לא תכלה בירושל' משני לה דגרסי' בירושלמי פ"ק דפאה עד שלא קצר שבלת הראשונה לא נתחייבה שדהו בפאה מעקרא שבלת הראשונה נתחייבה בפאה בקש

פירוש הרא"ש

יש יד לקידושין. מי יגלי' מנדרים לנדרים לא ידעינן יד אלא מדאתקוש נדרים לגזירות כדאמרי' לעיל וא"כ אמרינן היכא דגלי גלי לא גלי ועוד תדע דהא בסמוך בענין דפאה ודקה לא מספקא ליה אלא משום דאתקש לקרבנות וי"ל דקידושין נמי כיון דאסר לה אכ"ע כהקדש לן דשמא יש יד לקידושין כמו הקדש מיהו אכתי קשה דלעיל משכחן דפליגי בי' יהוד' ורבנן בידים שאין מוכיחות בגיטין והשתא מהיכא מיתי דיש יד לגיטין ודקידושין ומפולי אם ס"ל דגיטין ודקידושין משום ויצאת ואיתקש דאיתקש יציאה להוייה גם בקדושין אינעיא לן ולא איפשוט ויש לומר דודאי בגיטין לא פליגי ביה דהא לשונות גמורים כתובים בתוך הגט וגם מגרש בלשון גירושין גמורין ומה שהזכיר לעיל ידים לאו דוקא אלא כלומר פליגי ר' יהודה ורבנן אי בעינן דיבור מוכיח או לא וא"ת והא מדמה לעיל פלוגתא דר' יהוד' ורבנן בגיטין לפלוגתא דאביי ורבא דפליגי בנדרים בידים שאין מוכיחות בידים ממש וי"ל דמ"מ מדמה שפיר כי היכי דפליגי ר' יהודה ורבנן בגיטין אי בעי שיהא מוכיח תמוך הגט שמגרש הוא אלכך בנדרים דגלי קרא בהו ידות הוו פליגי ר' יהודה ורבנן בידים שאין מוכיחות אי מהני אי לא: **או דלמא ואת חזאי קאמר לה.** פי' דשמא אין יד ולכך תלינן לומר ואת חזאי קאמר מיתה למה אתריך כל כך הו"ל לומר או דלמא לא וי"ל דאי לאו משום דאית ליה למיתלי במילתא אחריתי ואת חזאי קאמר הוה פשיטא ליה דיש יד לקידושין וי"ל דהא גבי ידות דנדרים אע"ג דליכא למיתלי במידי אחריתא אפ"ה ה"א דאין יד אי לאו דגלי קרא ועכ"ל האומר ככר זה עלי דהוי יד להקדש כדאמר לעיל ליכא למיתלי במידי אחריתא [דאין] איכא למיתלי במידי אחריתא א"כ לא הוה מהני למ"ד דיש שאין מוכיחות לא הויין ידיס וגם מודרני ממך שאני חוכל לך כשאמר שניהם לשמואל [דאין] תרוייהו אמר ודאי ליכא למיתלי במידי אחריתא ואפ"ה לא הוה מועיל אי לאו דגלי קרא ידות וא"כ הוה ליה למימר או דלמא אין יד ולכן לא מהני אף כי ליכא למיתלי במידי אחריתא לכ"ע לומר דשמא הכא כיון שאמר בפירוש לשון קדושין גמורין לאחת מן הנשים שאמר לה הרי את מקודשת לי הלכך כי אמר לחברתה בתר הכי ואת אי לא דאיכא למיתלי במידי אחריתא לומר דשמא הכי כיון שאמר ואת חזאי הוי משמעת לשון קידושין גמורין ולא יד לקידושין ולא דמי לידות דנדרים דמיירי שלא הוזכרה קודם לכן כלל [וכזה] איתא קושיא אחריתי שיש להקשות דמשמע הך בעינא דאי יש יד לקידושין מהני אע"ג דאיכא למיתלי בחת חזאי ואמאי והלא סוף סוף ידיס שאין מוכיחות הויין ולמ"ד לא הויין [ידיס] אינו מועיל אלא ודאי כדפריש"ת דכיון שהזכיר קודם לכן לשון קדושין גמורין שפיר הוי יד מוכיח ומיירי שאחת נעשית שליח לחברתה ונתן לה שתי פרוטות דאיכא שיעור קידושין לשתיהן ובשלא היה מדבר עם השניה כלל בעתקי קידושין דאם היה מדבר על עסקי קידושין אע"כ היתה מקודשת אפי' בלא אמר ואת. בתוס' פי' דמיירי שנתן לכל אחת פרוטה והקשה אמאי לא קאמר או דלמא שקולי נשם מתנה קאמר דקאמר בתר הכי כה"ג גבי לדקה [ותפ"] דמשמע ליה ואת דקאמר קאי אדיבור הרי את מקודשת לי שאמר מיד ומ"ש: **הדא** מגו **מאי** דס"ל לשמואל **א"ל לאביי.** כלומר לדבריו של שמואל דמשמע דפשיטא ליה דיש יד לקידושין ויש ספרים דגרסי הדא מאי דס"ל ליה לשמואל קאמר ליה לאביי כלומר לאחד מן הדברים

מסורת הש"ם

כב א ב מיי' פ"ד מהל' אישות הל' ב סמג עשין מח [טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ט ע"ש]:
כג ג ד מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל' יג:
כד ה מיי' שם הל' יא ועיין בכ"מ:
[ו מיי' פי"ד מהל' מעה"ק הל' יג]:

פירוש רש"י

ואת חזאי אמר לה. כלומר מהו אם תזי, כלומר לא כיון לקדשה ולדבר אחר כיון (ראמ"ה בשמו). **מדאמר ליה רב פפא לאביי.** בפ"ק דקדושין דאמר שמואל הרי את מקודשת לי מאי דס"ל דאע"ג דלא אמר לי קאמר שמואל דהויה מקודשת, ואותביה לימא קבר שמואל ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס, מכלל דסבירא ליה דידיס המוכיחות הויין ידיס, והא מילתא ידיס המוכיחות ניתנו, דהואיל והיה מקדש תכרתה ואמר לאחרת ואת ומן כסף וקבלתו יש כאן הוכחה שלקידושין כיוונו, ומשני הדא. כלומר הא דנקט רב פפא התם ידיס שאין מוכיחות, לאו משום דפשיטא ליה דידיס מוכיחות הויין ידיס, אלא משום דאקשי לשמואל דהכא משמע דסבירא ליה ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס ומצוי דמשמע דס"ל דידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס, גבי הא אומר אהא דאוקמה והוא שהיה מזר עובר לפניו, אבל לרב פפא לא פשיטא ליה אי ידיס המוכיחות הויין ידיס גבי קידושין או לא, ומשום הכי בעי לה (שם).

תוספות

יש יד לקידושין. פירוש מהיכא תיתי יד לקידושין והלא נדרים לא ידעינן יד אלא מדאתקוש נדרים לגזירות כדאמרי' לעיל וא"כ אמרינן היכא דגלי גלי לא גלי ועוד תדע דהא בסמוך בענין דפאה ודקה לא מספקא ליה אלא משום דאתקש לקרבנות וי"ל דקידושין נמי כיון דאסר לה אכ"ע כהקדש לן דשמא יש יד לקידושין כמו הקדש מיהו אכתי קשה דלעיל משכחן דפליגי ר' יהוד' ורבנן בידים שאין מוכיחות בגיטין והשתא מהיכא מיתי דיש יד לגיטין וקידושין ופפולי אם ס"ל דגיטין לא פליגי ביה דהא לשונות גמורים כתובים בתוך הגט וגם מגרש בלשון גירושין גמורין ומה שהזכיר לעיל ידים לאו דוקא אלא כלומר פליגי ר' יהודה ורבנן אי בעינן דיבור מוכיח או לא וא"ת והא מדמה לעיל פלוגתא דר' יהוד' ורבנן בגיטין לפלוגתא דאביי ורבא דפליגי בנדרים בידים שאין מוכיחות בידים ממש וי"ל דמ"מ מדמה שפיר כי היכי דפליגי ר' יהודה ורבנן בגיטין אי בעי שיהא מוכיח תמוך הגט שמגרש הוא אלכך בנדרים דגלי קרא בהו ידות הוו פליגי ר' יהודה ורבנן בידים שאין מוכיחות אי מהני אי לא: **או דלמא ואת חזאי קאמר לה.** פי' דשמא אין יד ולכך תלינן לומר ואת חזאי קאמר מיתה למה אתריך כל כך הו"ל לומר או דלמא לא וי"ל דאי לאו משום דאית ליה למיתלי במילתא אחריתי ואת חזאי קאמר הוה פשיטא ליה דיש יד לקידושין וי"ל דהא גבי ידות דנדרים אע"ג דליכא למיתלי במידי אחריתא אפ"ה ה"א דאין יד אי לאו דגלי קרא ועכ"ל האומר ככר זה עלי דהוי יד להקדש כדאמר לעיל ליכא למיתלי במידי אחריתא [דאין] איכא למיתלי במידי אחריתא א"כ לא הוה מהני למ"ד דיש שאין מוכיחות לא הויין ידיס וגם מודרני ממך שאני חוכל לך כשאמר שניהם לשמואל [דאין] תרוייהו אמר ודאי ליכא למיתלי במידי אחריתא ואפ"ה לא הוה מועיל אי לאו דגלי קרא ידות וא"כ הוה ליה למימר או דלמא אין יד ולכן לא מהני אף כי ליכא למיתלי במידי אחריתא לכ"ע לומר דשמא הכא כיון שאמר בפירוש לשון קדושין גמורין לאחת מן הנשים שאמר לה הרי את מקודשת לי הלכך כי אמר לחברתה בתר הכי ואת אי לא דאיכא למיתלי במידי אחריתא לומר דשמא הכי כיון שאמר ואת חזאי הוי משמעת לשון קידושין גמורין ולא יד לקידושין ולא דמי לידות דנדרים דמיירי שלא הוזכרה קודם לכן כלל [וכזה] איתא קושיא אחריתי שיש להקשות דמשמע הך בעינא דאי יש יד לקידושין מהני אע"ג דאיכא למיתלי בחת חזאי ואמאי והלא סוף סוף ידיס שאין מוכיחות הויין ולמ"ד לא הויין [ידיס] אינו מועיל אלא ודאי כדפריש"ת דכיון שהזכיר קודם לכן לשון קדושין גמורין שפיר הוי יד מוכיח ומיירי שאחת נעשית שליח לחברתה ונתן לה שתי פרוטות דאיכא שיעור קידושין לשתיהן ובשלא היה מדבר עם השניה כלל בעתקי קידושין דאם היה מדבר על עסקי קידושין אע"כ היתה מקודשת אפי' בלא אמר ואת. בתוס' פי' דמיירי שנתן לכל אחת פרוטה והקשה אמאי לא קאמר או דלמא שקולי נשם מתנה קאמר דקאמר בתר הכי כה"ג גבי לדקה [ותפ"] דמשמע ליה ואת דקאמר קאי אדיבור הרי את מקודשת לי שאמר מיד וי"ע: **הדא** מגו **מאי** דס"ל ליה לשמואל קאמר ליה לאביי כלומר לאחד מן הדברים

בעי רב פפא יש יד לקדושין וכו'. אפי' בידי מוכיח קמיבעיא ליה מי אמרינן נהי דלא אתרבו להו ידות בהדיא גמרינן במה מצינו מנדרים או אין יד ואפי' מוכיח דנדרים שאני דחמירי דאפי' בדבורא בעלמא חיילי משא"כ בקדושין שהן צריכין איזה מעשה כסף או שטר או ביאה: **דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ונתן לה שני פרוטות ואמר להברכה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה להברכה.** וכי אמרה דניחא לה הוא מקודשת דחברתה קבלה בשליחותה כדקי"ל בפ' האיש מקדש (קדושין דף נב.) דאשה נעשית שליח לחברתה ואפילו במקום שנעשית לה צרה. אבל ליכא לפרוטה בנותן פרוטה לזו ופרוטה לזו דודאי משמע דכה"ג ליכא לספוקי כלל בזאת חזאי ואפילו תמצא לומר אין יד לקידושין [קדושין] עצמן הן: **או דלמא ואת חזאי אמר לה להברכה.** דאע"ג דלא משמע הכי ויד מוכיח הוא דזאת נמי קאמר כיון דאין יד לא מהני הנך קידושין ואמרי' ואת חזאי קאמר: **והא מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס.** גבי קדושין בפ"ק דקידושין (דף ה:) מכלל דס"ל לרב פפא דיש יד לקידושין דמדלא מתמה אלא ביד שאינו מוכיח מכלל דמוכיח פשיטא ליה דהוי יד: **מגו מאי דס"ל אמר ליה לאביי.** דנהי דרב פפא מספקא ליה דדלמא אין יד לקדושין כלל מיהא לא מצי לאקשויי עלה דשמואל דדלמא איהו ס"ל דיש יד אלא אקשי ליה דידיה אדידיה דאפי' ס"ל דיש יד לקידושין יד שאינו מוכיח לא הוי יד דהכי שמעינן ליה לשמואל גבי גזיר. ואת ומאי קא מספקא ליה בקדושין מאי שנא מגיטין דלכ"ע יש יד כדמוכח סוגיין דלעיל [ה:] ולא פליגי אלא ביד שאינו מוכיח י"ל דשאני גט כיון דאיכא מעשה [*] דהיינו נתינת הגט לידה הוי טפי מיד ועיקר מוכיח מקרי משא"כ בצעיין דלחדא הוא דייהב שתי פרוטות אבל לחברתה לא יהיב מידי: כלומר אם תמצא לומר בקדושין אין יד דלא איתקש לנדרים כלל פאה דאיתקש מאי: **הדין אוגיא.** ערוגה וקרי לה אוגיא על שם חריץ שעושין סביבות הערוגה מלשון עוגיות לגפנים במ"ק (דף ב.): **מכלל דאי אמר סהדו שדה כולה פאה הויא כולה פאה.** דודאי רב פפא בכה"ג קמבעיא ליה דבהיא אוגיא קמייתא איכא שיעורא דאי לא אפי' את"ל אין יד לפאה פאה מעלייתא היא דודאי כיון שהתחיל לעשות פאה כי אמר והדין לגמרה נתכוון אלא ודאי כיון דאיכא שיעור פאה בקמייתא מיבעיא ליה: **ס"ל פאה שדך.** מדלא כתוב פאה שבשדך: **או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש.** ואע"ג דקיי"ל (לקמן ז. כריתות כב:) אין היקש למחצה שאני פאה דלא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא הלכך איכא למימר דאין לה יד אפי' מוכיח: [ג] **יש יד לצדקה או אין יד לצדקה.** פי' אם תמצא לומר דיש יד לפאה כיון דחמירא דנדרים לא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא הלכך איכא למימר דאין לה יד אפי' מוכיח: **יש יד לצדקה בעלמא קאמר.** דאע"ג דיד מוכיח הוי וכי קאמר והדין לצדקה קאמר (או) דלמא אין יד כלל ואפי' מוכיח: **או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש.** ולא אמרינן אין היקש למחצה לצדקה נמי לא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא: **אבעי רב פפא יש יד לקידושין או לא היכי דמי אילימא דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחבירתה ואת נמי אמר לה לחבירתה ותפסי בה קידושין לחבירתה או דלמא ואת חזאי אמר לה לחבירתה ולא תפסי בה קידושין בחבירתה ומי מיבעי ליה לרב פפא והא** [ד]**מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מכלל דסבירא ליה לרב פפא דיש יד לקידושין חדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל אמר ליה לאביי** [ג]**בעי רב פפא יש יד לפאה או אין יד לפאה היכי דמי אילימא דאמר הדין אוגיא ליהוי פאה והדין נמי ההיא** [ד]**פיאה מעלייתא היא כי קא מיבעיא ליה כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי מכלל דכי אמר שדה כולה תיהוי פאה הויא פאה אין והתניא** [ה]**מנין שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה ת"ל** [ו]**פאת שדך מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להם יד אף פאה יש לה יד או דלמא כי איתקש** [ז]**לבל תאחר הוא דאיתקש והיכא איתקש דתניא**

מעמך

מעמך

יש יד לקידושין. היכא דלא מפרש ממש מקודשת לי אלא ביד דקידושין קא מקדש לה כדקא מפרש מי הוי יד לקידושין ומקודשת או אין יד לקידושין ואינה מקודשת: **פשיטא.** כיון דאמר ואת נמי קידושין עצמן נינהו דבאותן קידושין דקידש לחברתה מקדש לה נמי וכה"ג לא הוי יד אלא קידושין גמורים נינהו: **או דלמא.** הא דאמר ואת לאו משום דתהוי מקודשת קאמר לה אלא הכי קאמר לה ואת חזאי לגומר ואת פלניתא חזית דקדישנא לה: **והא אמר ליה רב פפא לאביי וכו'.** בפ"ק דקידושין (דף ה:) בהלכה קמייתא אמר שמואל נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת וכו' ואמר ליה רב פפא לאביי למימרא דסבר שמואל ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס מדאמר ליה רב פפא הכי אלימא דשמואל דידיס שאין מוכיחות כו': **מכלל דס"ל דיש יד לקידושין.** היכא דמוכיחות: **חדא מגו מאי דס"ל לשמואל קאמר ליה לאביי.** דהכי קאמר מי סבירא ליה לשמואל דיש יד לקידושין ואם תמצא לומר דיש להן יד מי בעינן ידיס מוכיחות או לא: **אוגיא.** שדה כדאמרינן במס' [ברכות] (דף ו.) וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא כלומר כתלמיס לבקעה: **פאה מעלייתא היא.** האי שדה אחר דאמר והא נמי: **תנמוד לומר פאה שדך.** כלומר כולה שדך: **כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להן יד.** כדאמרינן במתני': **או דלמא האי דאיתקש לבל תאחר.** דקאי עליה נמי בבל תאחר כקרבן אבל בכה"ג לאיתי ליה יד לא איתקש:

מוסף רש"י

ואת חזאי אמר לה. כלומר מהו אם תזי, כלומר לא כיון לקדשה ולדבר אחר כיון (ראמ"ה בשמו). **מדאמר ליה רב פפא לאביי.** בפ"ק דקדושין דאמר שמואל הרי את מקודשת הרי את מאורסת וכו', והיה תוהא רב פפא דלא אמר לי קאמר שמואל דהויה מקודשת, ואותביה לימא קבר שמואל ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס, מכלל דסבירא ליה דידיס המוכיחות הויין ידיס, והא מילתא ידיס המוכיחות ניתנו, דהואיל והיה מקדש תכרתה ואמר לאחרת ואת ומן כסף וקבלתו יש כאן הוכחה שלקידושין

תוספות

שיש להסתפק בדברי שמואל הזכיר לו רב פפא לאביי אמר לו ליימא קבר שמואל ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס ה"ה שהיה לו לומר ליימא קבר שמואל דיש יד לקידושין והלא בעיא היא ולא איפשטא אלא עדיפא למנקט אותה קבר דידיס שאין מוכיחות משום דמירמא משמואל לשמואל: **בעי רב פפא** יש יד [**לפאה**]. פי' אם יש יד [לקידושין] דלמא שאני פאה דאיתקש לקרבנות משום שהפסיק בקושיא ומי בעינא ליה לרב פפא וכו' לכך מחוך ומפרש בעיא דרב פפא בתחילת הבעיא כמו בחיוך בעיות דבסמוך אלא הזכיר רב פפא: הדין **אוגיא** ליהוי **פאה.** אוגיא ערוגה ועל שם חריץ שסביב הערוגה קורין ליה אוגיא: **כי קמיבעיא** ליה בגון **דאמר** והדין **ולא אמר נמי מאי.** אור"י דמסקפקא ליה [אי] והדין נמי קאמר או דלמא והדין דומיא דבעיא דלקה דמסקפקא ליה והדין לנפקותא בעלמא הוא ואע"ג דלא מפרש ליה תלמודא הכי מ"מ כך רגילות התלמוד שמקצר במקום אחד ומאריך במקום אחר א"נ משום הכא לא פירש משום שהקשה ליה מיד מכלל דכי אמר כולה שדה ליהוי **פאה.** פירש מהיכא דייק ליה ופירש דייק ליה מדקאמר תלמודא אי דאמר והדין נמי ההיא פאה מעלייתא ומשמע דאפי' כל השדה הויא פאה מדעביד שתי הערוגות פאה וכ"ג חדא דמי לא עפקינן בשדה גדולה דגם כי עבד שתי ערוגות פאה אכתי יש שאר לעצמו ועוד דא"כ הוה קאי מכלל אסוגיא דתלמודא שאומר אי דאמר והדין כו' ולא אמילתיה דרב פפא ומכלל משמע דקאי אעיקר מילתיה דרב פפא לכ"ע לומר דהכי נמי קאי אבעיא דרב פפא שהוא מסופק אי דלמא והדין לעצמו שמשייר הערוגה השניה לעצמו ואם היה שם שאר הרבה מלבד זה א"כ לא שייך לומר והדין לעצמו כיון שמלבד זה יש הרבה לעצמו לו אלא ש"מ שאותן שתי הערוגות הן שוין כל השדה ואפ"ה אמר דאי דאמר תרווייהו הויין פאה אלמא כי אמר תיהוי כל השדה פאה הוי פאה ולהכי פריך מכלל וכו' ומשני אין והתניא מנין שאם רצה לעשות כל השדה פאה עושה וכו' וא"ת והלא בירושל' (פ"ג דפאה) גבי קדקוש כל שהוא חייבת בפאה אי עד שלא קצר אין כאן חיוב אי שקצר אין כאן פאה דבעינן שיתחיל לקצור ואפי' כשהתחיל קודם שיתחייב בפאה י"ל דה"ק אמר הכא כל שדהו פאה אחר שיתחיל מעט ואפי' כשהתחיל לקצור שבולת לבד שרי בכך ועליל ממי דבעי מייבי שהתחיל לקצור מעט ומ"מ שפיר קאמר והדין לעצמו כדפרישית לפי דבאותה קצירה אין בו שוה פרוטה הלכך לא חשיב שיור לעצמו אותו קצירה ראשון: ת"ל **פאת** שדך. ולא כתיב פאת משדך ש"מ אפי' כל השדה קאמר וכגון שהתחיל לקצור מעט כדפרישית והא דתנא שמי פאה אין לה שיעור מיירי ממי כשהתחיל לקצור כדפרישית וא"ת א"כ אמאי לא תנן ממי תרומה בהדי דברים שאין להם שיעור תרומה יכול אדם לעשות כל גורנו תרומה רק שישאר מעט משום רפאים דמשמע שמייריה מיכרים הא פאה ממי בעינן שישאר מעט לעצמו תתלה כדפרישית ואפ"ה חשיב ליה בהדי דברים שאין להם שיעור וי"ל דמ"מ לא דמי דגבי פאה קודם שהתחיל לקצור אין שום חיוב עליו דכי תקצור אמר רחמנא והדר לא תלבה פאת שדך ומכיון שמתחיל לקצור החיוב מיד אין לו שיעור אבל בתרומה מכיון שנתמרח בכרי חל עליה חיוב תרומה ואפ"ה אין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן שיריה ניכרים הילכך בתרומה לא מתני ליה אין לו שיעור וה"נ מתרץ ליה בירושלמי דפאה: